

Sprawozdanie Rady
Ministrów z realizacji
ustawy z dnia 4 lutego
2011 r. o opiece nad dziećmi
w wieku do lat 3 w 2019 r.

Warszawa, 30 września 2020 r.

Spis treści

Spis treści	1
Wprowadzenie	2
I. Charakterystyka systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	2
1. Formy opieki nad małymi dziećmi	2
1.1. Żłobek	2
1.2. Klub dziecięcy	3
1.3. Dzienny opiekun	4
1.4. Niania	5
2. Nadzór i odpowiedzialność za realizację zadań wynikających z ustawy	6
3. Kadra w instytucjach opieki nad dziećmi (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie)	7
3.1. Kwalifikacje kadry	7
3.2. Szkolenie osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3	8
II. Realizacja ustawy	9
1. Żłobki	14
2. Kluby dziecięce	15
3. Dzienni opiekunowie	17
4. Nianie	17
5. Opłaty i wydatki na realizację zadań wynikających z ustawy	17
5.1. Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” 2019	19
5.2. Środki UE z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój	25
6. Podsumowanie	26
Spis tabel i wykresów	30

Wprowadzenie

Art. 6 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2020 r. poz. 326, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”, zobowiązuje Radę Ministrów do corocznego przedstawiania Sejmowi i Senatowi, w terminie do dnia 30 września, sprawozdania z realizacji ustawy.

Przedkładane sprawozdanie z realizacji ustawy jest siódmą oceną efektów jej obowiązywania.

Biorąc pod uwagę, że rodzice jako jedną z barier w posiadaniu dzieci wskazują brak możliwości łączenia życia zawodowego i rodzinnego, Rząd jako jeden z priorytetów polityki rodzinnej przyjął rozwój instytucji opieki nad dziećmi najmłodszymi – żłobków, klubów dziecięcych, dziennych opiekunów. Żłobki, kluby dziecięce i dzienni opiekunowie pełnią ważną rolę w odkrywaniu świata przez dziecko oraz w kształtowaniu jego otwartej postawy.

I. Charakterystyka systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3

1. Formy opieki nad małymi dziećmi

Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.

Każda z ww. form opieki ma swoją specyfikę i odpowiada na inne zapotrzebowanie rodziców. Opieka nad dzieckiem w formach określonych w ustawie może być sprawowana do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia lub w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4. rok życia.

W ramach opieki realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna.

Prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2019 r. poz. 1292, z późn. zm.) i wymaga wpisu do prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

Do rejestru żłobków i klubów dziecięcych mogą zostać wpisane tylko te żłobki i kluby dziecięce, które spełniają standardy określone w ustawie. Podobnie do wykazu dziennych opiekunów mogą zostać wpisane jedynie osoby spełniające wymogi ustawy.

1.1. Żłobek

Opieka w żłobku jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia lub w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4. rok życia. Opieka żłobka obejmuje do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka (w szczególnie uzasadnionych przypadkach wymiar ten może być, na wniosek rodzica dziecka, wydłużony za dodatkową opłatą).

Żłobki mogą tworzyć jednostki samorządu terytorialnego, zwane dalej zamiennie: „jst” (gminy, powiaty, województwa), instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. W żłobku zapewnia się dziecku opiekę w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych. Do zadań żłobka należy także zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka, oraz prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.

Żłobek zapewnia przebywającym w nim dzieciom wyżywienie zgodne z wymaganiami dla danej grupy wiekowej wynikającymi z aktualnych norm żywienia dla populacji polskiej, opracowywanych przez Instytut Żywności i Żywienia im. prof. dra med. Aleksandra Szczygła w Warszawie.

W żłobku jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne, dziecko wymagające szczególnej opieki lub dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia – maksymalnie nad pięciorgiem dzieci.

Ponadto w żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną.

W lokalu, w którym tworzony i prowadzony jest żłobek, wymagane jest jedno pomieszczenie przeznaczone na pobyt dzieci, przy czym należy zapewnić dzieciom miejsce do odpoczynku. Powierzchnia pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt od 3 do 5 dzieci wynosi co najmniej 16 m². W przypadku liczby dzieci większej niż 5 powierzchnia pomieszczenia ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko, z tym że o co najmniej 2 m², jeżeli czas pobytu dziecka nie przekracza 5 godzin dziennie i co najmniej 2,5 m², jeżeli czas pobytu dziecka przekracza 5 godzin dziennie.

1.2. Klub dziecięcy

Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 1. roku życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia, a w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4. rok życia.

Kluby dziecięce mogą tworzyć i prowadzić jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

W klubie dziecięcym, podobnie jak w żłobku, opiekę zapewnia się dziecku w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych, w wymiarze do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka (w szczególnie uzasadnionych przypadkach wymiar ten może być, na wniosek rodzica dziecka, wydłużony za dodatkową opłatą).

Do zadań klubu dziecięcego należy także zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka, oraz prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.

Podobnie jak żłobek, klub dziecięcy zapewnia przebywającym w nim dzieciom wyżywienie zgodne z wymaganiami dla danej grupy wiekowej wynikającymi z aktualnych norm żywienia dla populacji polskiej, opracowywanych przez Instytut Żywności i Żywienia im. prof. dra med. Aleksandra Szczygła w Warszawie.

W klubie dziecięcym jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne lub dziecko wymagające szczególnej opieki, maksymalnie nad pięciorgiem dzieci.

Warunki lokalowe dla klubów dziecięcych są analogiczne z wymogami dla żłobków, przy czym kluby dziecięce są instytucjami mniejszymi i bardziej kameralnymi niż żłobki – mogą mieć nie więcej niż 30 miejsc.

1.3. Dzienny opiekun

Dziennym opiekunem jest osoba fizyczna sprawująca opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia (4. rok życia w sytuacji analogicznej jak w przypadku pobytu w żłobku), zatrudniana przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

Umowa o świadczenie usług zawierana z dziennym opiekunem określa warunki wykonywania pracy przez dziennego opiekuna, w tym m.in.: strony umowy, cel i przedmiot umowy, czas i miejsce sprawowania opieki, liczbę dzieci powierzonych opiece, obowiązki dziennego opiekuna, wysokość wynagrodzenia oraz sposób i termin jego wypłaty, czas, na jaki umowa została zawarta, warunki i sposób zmiany, a także rozwiązania umowy oraz warunki czasowego niesprawowania opieki, w szczególności związanego z wypoczynkiem dziennego opiekuna.

Dzienny opiekun może sprawować opiekę nad dziećmi także w ramach własnej działalności gospodarczej.

Dzienny opiekun sprawuje opiekę w domu lub mieszkaniu spełniającym warunki zapewniające bezpieczną opiekę nad dziećmi. Podmiot zatrudniający dziennego opiekuna może udostępnić lub wyposażyć lokal w celu sprawowania opieki przez dziennego opiekuna.

Dzienny opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie pięciorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki, maksymalnie nad trojgiem dzieci.

Możliwe jest zwiększenie liczby dzieci powierzonych opiece dziennego opiekuna (do ośmiorga dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku

życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki – do pięciorga dzieci), przy spełnieniu łącznie dwóch warunków – zgody wszystkich rodziców oraz zapewnienia dziennemu opiekunowi pomocy rodzica.

Przy określaniu liczby dzieci, nad którymi opiekę może sprawować dzienny opiekun, należy również brać pod uwagę możliwości lokalowe.

Zorganizowanie opieki sprawowanej przez dziennego opiekuna nie wymaga tak dużych nakładów finansowych, jak np. w przypadku utworzenia żłobka, czy klubu dziecięcego. Opieka jest sprawowana w warunkach domowych, a czas sprawowania opieki przez dziennego opiekuna jest efektywniej dopasowany do czasu pracy rodziców.

Dzienny opiekun jest formą opieki przeznaczoną dla małej liczby dzieci. Daje możliwość zorganizowania instytucjonalnej opieki szczególnie w niewielkich gminach wiejskich, gdzie nie ma potrzeby otwierania żłobka bądź klubu dziecięcego ze względu na niewielką liczbę dzieci w wieku żłobkowym.

1.4. Niania

Niania jest formą opieki indywidualnej nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia (4. rok życia w sytuacji analogicznej jak w przypadku pobytu w żłobku), sprawowanej przez osobę zatrudnioną w tym celu przez rodziców dziecka, na podstawie umowy uaktywniającej.

Umowa jest zawierana w formie pisemnej i określa m.in.: strony umowy, jej cel i przedmiot, czas i miejsce sprawowania opieki, liczbę dzieci powierzonych opiece, obowiązki niani, wysokość wynagrodzenia oraz sposób i termin jego wypłaty, czas, na jaki umowa została zawarta, a także warunki, sposób zmiany oraz rozwiązania umowy.

W przypadku spełnienia określonych niżej warunków, za nianię opłacane są z budżetu państwa przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) składki na ubezpieczenia społeczne (ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe) oraz ubezpieczenie zdrowotne od podstawy stanowiącej kwotę nie wyższą niż połowa wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego zgodnie z przepisami o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Od nadwyżki powyżej kwoty minimalnego wynagrodzenia składki za nianię opłaca rodzic.

Warunkiem skorzystania z tego rozwiązania jest praca zawodowa obojga rodziców dziecka (lub rodzica, w przypadku osoby samotnie wychowującej dziecko) oraz sprawowanie opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 (wyjątkowo – w przypadkach wskazanych w ustawie – do 4 lat). Jednocześnie konieczne jest zgłoszenie niani do ZUS w terminie 7 dni od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia wykonywania pracy.

Za pośrednictwem ZUS, w sposób wyżej określony, z budżetu państwa, opłacane są składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne za nianie zatrudniane także przez rodziców albo rodzica samotnie wychowującego dziecko, którzy świadczą usługi na podstawie umowy cywilnoprawnej stanowiącej tytuł do ubezpieczeń społecznych, prowadzą pozarolniczą działalność lub działalność rolniczą.

2. Nadzór i odpowiedzialność za realizację zadań wynikających z ustawy

Zadania z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 są zadaniem własnym gminy. Omawiana ustawa nakłada na gminę dwa rodzaje zadań własnych: obligatoryjne i fakultatywne (realizowane w takim zakresie, w jakim jest to możliwe ze względu na środki posiadane w budżecie oraz lokalne potrzeby).

Zadania **obligatoryjne** gminy w zakresie organizacji i funkcjonowania opieki nad małymi dziećmi obejmują:

- 1) nadzór nad żłobkami, klubami dziecięcymi oraz dziennymi opiekunami w zakresie warunków i jakości świadczonej opieki, a także zgodności danych zawartych odpowiednio w rejestrze lub wykazie ze stanem faktycznym oraz wywiązywanie się podmiotów prowadzących żłobki i kluby dziecięce oraz zatrudniających dziennych opiekunów z obowiązku sporządzania i przekazywania sprawozdań;
- 2) wydanie opinii potwierdzającej spełnienie wymagań sanitarno-lokalowych w przypadku klubów dziecięcych;
- 3) udzielanie wyjaśnień oraz przekazywanie wytycznych w sprawie warunków sanitarno-lokalowych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy;
- 4) ustalanie przez radę gminy, w drodze uchwały, maksymalnej wysokości opłaty za pobyt dziecka w żłobku lub klubie dziecięcym **utworzonym przez gminę albo u dziennego opiekuna zatrudnionego przez gminę** oraz maksymalną wysokość opłaty za wyżywienie (odpowiednio, do zadań rady powiatu lub sejmiku województwa należy ustalanie w drodze uchwały maksymalnej wysokości opłaty za pobyt dziecka i jego wyżywienie w instytucjach opieki prowadzonych przez te jednostki);
- 5) prowadzenie rejestru żłobków i klubów dziecięcych;
- 6) prowadzenie wykazu podmiotów zatrudniających dziennych opiekunów oraz dziennych opiekunów przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta;
- 7) realizację obowiązku sprawozdawczego.

Natomiast zadania **fakultatywne** gmin w zakresie opieki nad małymi dziećmi są następujące:

- 1) przeprowadzanie, przed dokonaniem wpisu do wykazu podmiotów zatrudniających dziennego opiekuna oraz dziennego opiekuna, wizytacji lokalu, w którym sprawowana będzie opieka przez dziennego opiekuna;
- 2) zlecenie organizacji opieki nad dziećmi;
- 3) określanie przez radę gminy, w drodze uchwały, warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od ponoszenia opłat;
- 4) podejmowanie przez radę gminy uchwały w sprawie wysokości i zasad ustalania oraz rozliczania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobek lub klub dziecięcy, lub zatrudniających dziennych opiekunów, na każde dziecko objęte opieką w żłobku lub klubie dziecięcym lub przez dziennego opiekuna.

3. Kadra w instytucjach opieki nad dziećmi (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie)

3.1. Kwalifikacje kadry

Osoby zatrudnione do wykonywania pracy lub świadczenia usług dla żłobka lub klubu dziecięcego, w tym personel pomocniczy, nie mogą figurować w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym, a także nie mogą być skazane prawomocnym wyrokiem za inne przestępstwo umyślne.

W przypadku żłobków i klubów dziecięcych niepublicznych kwestia kwalifikacji personelu pomocniczego pozostawiona jest swobodnej decyzji podmiotu prowadzącego żłobek lub klub dziecięcy. Natomiast pracownicy w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez gminy mają status pracowników samorządowych. W związku z powyższym w zakresie zatrudniania oraz minimalnych wymagań kwalifikacyjnych dla pracowników zatrudnianych na stanowiskach pomocniczych i obsługi w tych placówkach mają zastosowanie stosowne przepisy dotyczące pracowników samorządowych.

Wszystkie osoby zatrudnione w żłobku lub klubie dziecięcym na stanowiskach związanych z bezpośrednim sprawowaniem opieki nad dziećmi powinny posiadać kwalifikacje: pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego, pedagoga społeczno-wychowawczego, pedagoga wczesnej edukacji, terapeuty pedagogicznego. Mogą to być również osoby, które ukończyła studia lub studia podyplomowe na kierunku lub specjalności: wczesne wspomaganie rozwoju, wspomaganie rozwoju dzieci w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w żłobkach i przedszkolach, edukacja prorozwojowa, pedagogika małego dziecka, psychologia dziecięca, psychologia wspierania rozwoju i kształcenia lub psychologia wychowawcza.

Opiekunem może być także osoba, która odbyła nie wcześniej niż 2 lata przed podjęciem zatrudnienia na tym stanowisku szkolenie z udzielania dziecku pierwszej pomocy oraz posiada co najmniej wykształcenie:

- 1) wyższe na dowolnym kierunku, którego program obejmuje zagadnienia związane z opieką nad małym dzieckiem lub jego rozwojem, i odbyła 80-godzinne szkolenie w celu uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy oraz umiejętności lub
- 2) średnie lub średnie branżowe oraz co najmniej roczne doświadczenie w pracy z dziećmi w wieku do lat 3 (przy czym jeśli osoba ta nie pracowała z dziećmi w wieku do lat 3 przez okres co najmniej 6 miesięcy bezpośrednio przed podjęciem zatrudnienia jako opiekun, zobowiązana jest w ciągu 6 miesięcy od rozpoczęcia pracy na stanowisku opiekuna odbyć 80-godzinne szkolenie w celu uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy oraz umiejętności) lub przed zatrudnieniem jako opiekun w żłobku lub w klubie dziecięcym odbyła 280-godzinne szkolenie, z czego co najmniej 80 godzin w formie zajęć praktycznych, polegających na sprawowaniu opieki nad dzieckiem pod kierunkiem posiadającego stosowne kwalifikacje opiekuna.

Dyrektorem żłobka może być osoba, która posiada wykształcenie wyższe i co najmniej 3 lata doświadczenia w pracy z dziećmi albo co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe oraz 5 lat doświadczenia w pracy z dziećmi.

W żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną.

Osobą kierującą pracą klubu dziecięcego może być osoba posiadająca kwalifikacje wymagane od opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym.

W przypadku dziennego opiekuna, osoba, która nie pracowała z dziećmi w wieku do lat 3 przez okres co najmniej 12 miesięcy bezpośrednio przed podjęciem zatrudnienia jako dzienny opiekun, obowiązana jest odbyć 160-godzinne szkolenie, a w przypadku gdy posiada kwalifikacje pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego, pedagoga społeczno-wychowawczego, pedagoga wczesnej edukacji, terapeuty pedagogicznego lub ukończyła studia lub studia podyplomowe na kierunku lub specjalności: wczesne wspomaganie rozwoju, wspomaganie rozwoju dzieci w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej w żłobkach i przedszkolach, edukacja prorozwojowa, pedagogika małego dziecka, psychologia dziecięca, psychologia wspierania rozwoju i kształcenia lub psychologia wychowawcza – 40-godzinne szkolenie uzupełniające, w tym z zakresu udzielania dziecku pierwszej pomocy.

Ponadto dyrektorem żłobka, osobą kierującą pracą klubu dziecięcego oraz osobą prowadzącą żłobek lub klub dziecięcy (w przypadku osób fizycznych), opiekunem, pielęgniarką, położną, wolontariuszem w żłobku lub klubie dziecięcym oraz dziennym opiekunem może być osoba, która:

- 1) daje rękojmię należytego sprawowania opieki nad dziećmi;
- 2) nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie została jej zawieszona ani ograniczona;
- 3) wypełnia obowiązek alimentacyjny, w przypadku gdy taki obowiązek został nałożony na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd;
- 4) nie została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne.

3.2. Szkolenie osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3

Szkolenia kandydatów do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 przeprowadzane są przez różne instytucje szkoleniowe na podstawie programów szkoleń zatwierdzonych decyzją Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Programy szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza w żłobku lub klubie dziecięcym oraz dziennego opiekuna opracowywane są na podstawie zakresów programów szkoleń określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym oraz dziennego opiekuna (Dz. U. z 2020 r. poz. 1205), które zawiera minimalne wymagania dotyczące tematyki poszczególnych rodzajów szkoleń.

W 2019 r. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wydał 32 decyzje dotyczące ww. programów szkoleń, w tym 28 decyzji zatwierdzających programy szkoleń. Od wejścia w życie ustawy do końca 2019 r. zostało wydanych łącznie 313 decyzji zatwierdzających programy szkoleń, jednak do końca 2018 r. dla 147 decyzji wydanych w latach 2011–2014 upłynął 5-letni termin ważności.

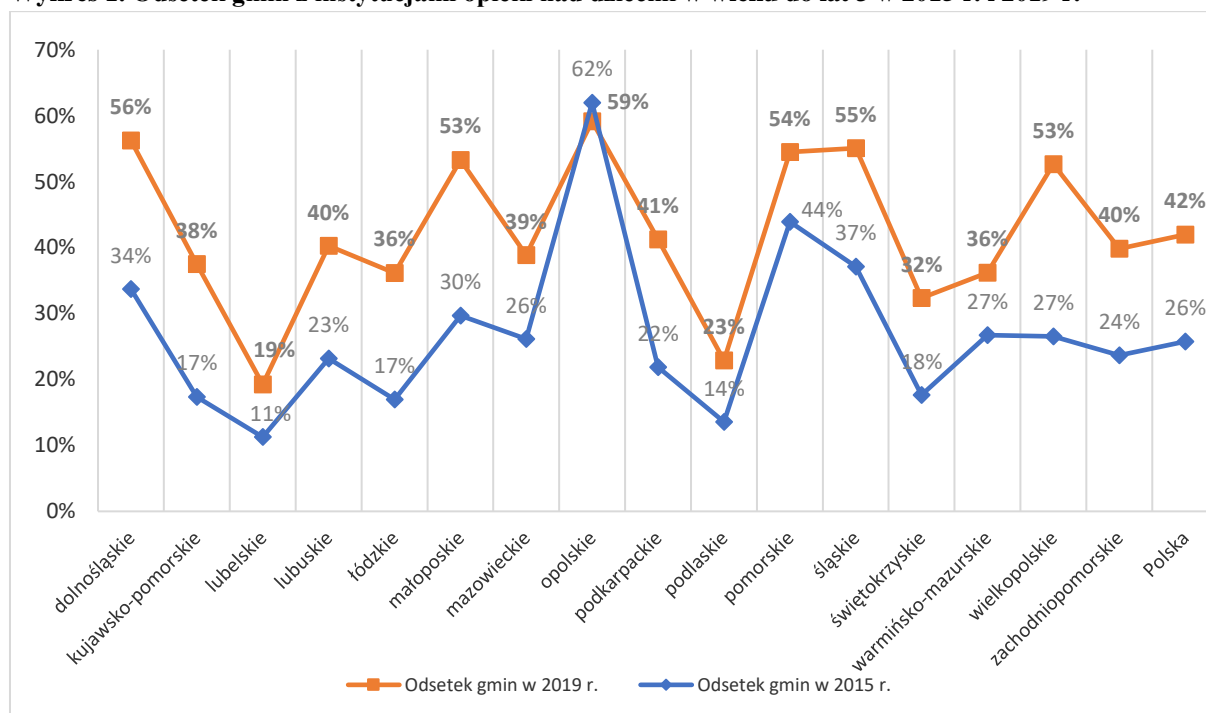
II. Realizacja ustawy

Kolejny rok funkcjonowania ustawy pokazuje systematyczny wzrost liczby instytucji opieki nad małymi dziećmi, liczby miejsc opieki oraz liczby dzieci przebywających w tych instytucjach.

Na koniec 2019 r. instytucje opieki – żłobki, kluby dziecięce oraz dzienni opiekunowie – funkcjonowały w 1 039 gminach, czyli w 42% wszystkich gmin w Polsce (na koniec 2018 r. było to 930 gmin, co stanowiło 38%, podczas gdy na koniec 2015 r. – 26%). Instytucje te funkcjonowały w 396 gminach wiejskich, tj. w 25% wszystkich gmin wiejskich (na koniec 2018 r. było to 335 gmin, co stanowiło 21% wszystkich gmin wiejskich).

Szczegółowe informacje z podziałem na województwa przedstawia wykres 1.

Wykres 1. Odsetek gmin z instytucjami opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2015 r. i 2019 r.

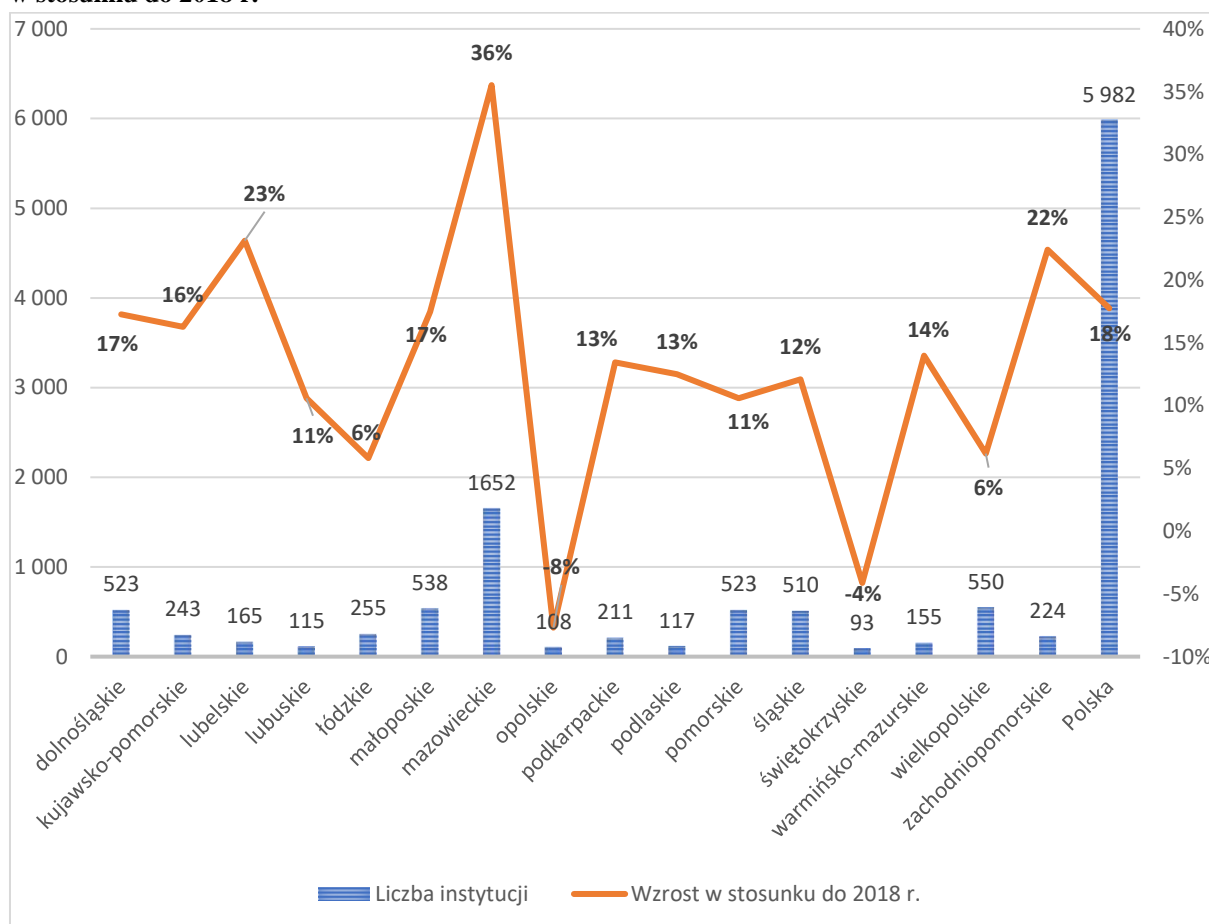
Źródło: Analiza własna na podstawie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2015 r. i 2019 r. (stan na 31 grudnia danego roku).

W 2019 r. o ok. 18% wzrosła liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Na koniec 2019 r. funkcjonowało 5 982 instytucji (na koniec 2018 r. – 5 080), z tego 3 671 żłobków (2018 r. – 3 155), 733 kluby dziecięce (2018 r. – 676) i 1 578 dziennych opiekunów (2018 r. –

1 249). W gminach wiejskich funkcjonowało 812 instytucji, co oznacza wzrost o 14% (2018 r. – 715), z tego 494 żłobki (2018 r. – 409), 131 klubów dziecięcych (2018 r. – 110) i 187 dziennych opiekunów (2018 r. – 196).

Szczegółowe informacje z podziałem na województwa przedstawia wykres 2.

Wykres 2. Liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na koniec 2019 r. oraz dynamika wzrostu w stosunku do 2018 r.

Źródło: Analiza własna na podstawie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2018 r. i 2019 r. (stan na 31 grudnia danego roku).

W 2019 r. instytucje opieki – żłobki, kluby dziecięce i dzienni opiekunowie – oferowały łącznie ok. 172,2 tys. miejsc, w tym ok. 17,7 tys. miejsc na terenach wiejskich, podczas gdy w 2018 r. było to odpowiednio ok. 144,9 tys. i 14,2 tys. miejsc. Najwięcej miejsc opieki, bo ok. 86,7% wszystkich miejsc, oferowały, tak jak w latach ubiegłych, żłobki.

Tabela 1. Liczba instytucji oraz liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011-2019

Rok	Liczba instytucji				Liczba miejsc opieki			
	ogółem	żłobki	kluby dziecięce	dzienni opiekunowie	ogółem	żłobki	kluby dziecięce	dzienni opiekunowie
2011	571	523	48	0	32 053	31 844	209	0
2012	926	791	105	30	39 967	39 236	652	79
2013	1 511	1 243	212	56	56 042	53 032	2 890	120
2014	2 493	1 667	384	442	71 386	65 081	5 764	541
2015	2 990	1 967	453	570	83 960	75 756	7 389	815
2016	3 451	2 272	515	664	95 419	86 185	8 332	902
2017	4 271	2 616	629	1 026	111 348	99 255	10 756	1 337
2018	5 080	3 155	676	1 249	144 922	126 592	11 871	6 459
2019	5 982	3 671	733	1 578	172 208	149 388	13 545	9 275

Źródło: Sprawozdania z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011-2019. Sprawozdania z roku 2011 i 2012 nie ujmują liczby miejsc w podmiotach niepublicznych.

Odniesienie liczby miejsc opieki do liczby dzieci w wieku 1–2 lata pokazuje, że w skali kraju co 5. dziecko w tej grupie wiekowej miało zapewnioną opiekę w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna.

Tabela 2. Liczba dzieci w wieku 1-2 lata na miejsce w żłobku, klubie dziecięcym i u dziennego opiekuna

Lp.	Województwa	Liczba miejsc opieki			Liczba dzieci na 1 miejsce		
		2015 r.	2018 r.	2019 r.	2015 r.	2018 r.	2019 r.
1	dolnośląskie	8 799	15 408	17 751	9	4	3
2	kujawsko-pomorskie	3 048	6 021	7 186	13	7	6
3	lubelskie	2 906	5 065	6 168	13	8	7
4	lubuskie	2 663	3 995	4 456	7	5	4
5	łódzkie	4 194	7 812	8 731	11	6	5
6	małopolskie	7 762	14 334	16 839	9	5	5
7	mazowieckie	15 527	26 405	34 079	7	5	4
8	opolskie	2 937	4 203	4 821	6	4	4
9	podkarpackie	3 799	6 779	7 709	10	6	6
10	podlaskie	2 341	3 913	4 723	9	6	5
11	pomorskie	5 580	9 014	11 009	9	6	5
12	śląskie	8 623	14 829	17 389	10	6	5
13	świętokrzyskie	1 523	2 538	2 913	14	8	7
14	warmińsko-mazurskie	1 896	3 485	4 173	14	8	7
15	wielkopolskie	8 160	14 604	16 350	9	5	5
16	zachodniopomorskie	4 202	6 517	7 911	7	5	4
	POLSKA	83 960	144 922	172 208	9	5	5

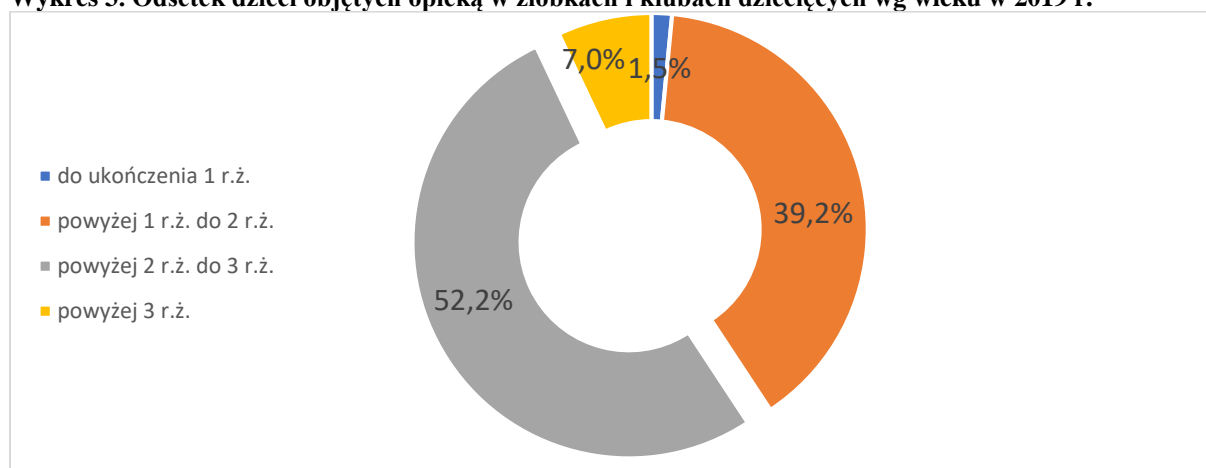
Źródło: Sprawozdanie z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2015 r. 2018 r. i 2019 r. (stan na 31 grudnia danego roku) oraz dane GUS w zakresie liczby dzieci w wieku do lat 3.

Na koniec 2019 r. w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennego opiekuna przebywało ok. 143,6 tys. dzieci. Najliczniejszą grupę dzieci objętych opieką stanowiły dzieci powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia – tak jak w latach 2012–2018 stanowiły one ponad połowę (ok. 75 tys., tj. 52,2%) wszystkich dzieci objętych opieką w żłobkach, klubach

dziecięcych i dziennych opiekunów, natomiast najmniej liczną grupę stanowiły dzieci do ukończenia 1. roku życia (2,2 tys., tj. 1,5%). Należy jednak mieć na uwadze, że rodzice najczęściej sami sprawują opiekę nad dziećmi poniżej 1. roku życia, korzystając z urlopu rodzicielskiego, a dodatkowo, zgodnie z przepisami ustawy, w klubach dziecięcych przebywają dzieci w wieku powyżej 1. roku życia, co wpływa na procentowy udział tej grupy wiekowej w całej grupie dzieci objętych opieką w różnych formach opieki.

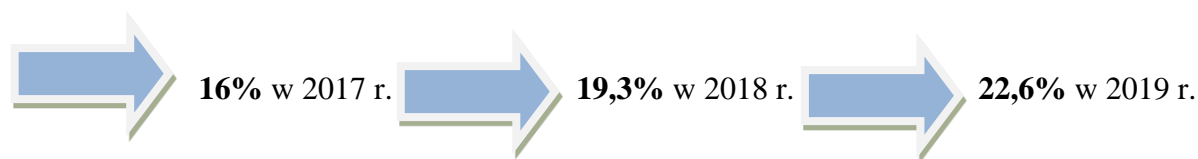
Dzieci niepełnosprawne oraz wymagające szczególnej opieki stanowiły ok. 0,9% (1,4 tys.) wszystkich dzieci korzystających z opieki w żłobkach i klubach dziecięcych.

Wykres 3. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych wg wieku w 2019 r.

Źródło: Informacje GUS na temat dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych.

Na koniec 2019 r. w żłobkach, klubach dziecięcych, pod opieką dziennych opiekunów i niań było ogółem ok. 22,6% dzieci w wieku powyżej 1. roku życia do 3. roku życia (tj. najliczniejszych roczników objętych opieką).

Na koniec 2019 r. w sprawozdaniach przekazywanych przez gminy oraz podmioty niepubliczne w 649 gminach (tj. ok. 26% wszystkich gmin w Polsce) zadeklarowano potrzebę utworzenia nowych miejsc opieki – określając to zapotrzebowanie łącznie na ok. 79,3 tys. miejsc, z tego ok. 69,6 tys. miejsc w żłobkach, 3,6 tys. w klubach dziecięcych oraz 6,1 tys. u dziennych opiekunów. Z gmin, które zadeklarowały potrzebę utworzenia nowych miejsc opieki 178 to gminy wiejskie. Zgłosiły one zapotrzebowanie na 4,1 tys. miejsc opieki. Na koniec 2018 r. zapotrzebowanie na 71,3 tys. miejsc opieki zgłosiło 540 gmin (tj. ok. 22% wszystkich gmin w Polsce).

Tabela 3. Odsetek dzieci w wieku 1-2 lata objętych opieką

Lp.	Nazwa	Liczba miejsc w instytucjach	Liczba niań	Łączna liczba miejsc	Odsetek dzieci objętych opieką
1	dolnośląskie	17 751	598	18 349	32,4%
2	kujawsko-pomorskie	7 186	551	7 737	19,1%
3	lubelskie	6 168	118	6 286	15,5%
4	lubuskie	4 456	133	4 589	23,3%
5	łódzkie	8 731	207	8 938	19,2%
6	małopolskie	16 839	928	17 767	23,1%
7	mazowieckie	34 079	1 260	35 339	28,6%
8	opolskie	4 821	56	4 877	27,5%
9	podkarpackie	7 709	154	7 863	18,0%
10	podlaskie	4 723	80	4 803	20,1%
11	pomorskie	11 009	444	11 453	21,0%
12	śląskie	17 389	522	17 911	20,5%
13	świętokrzyskie	2 913	66	2 979	13,8%
14	warmińsko-mazurskie	4 173	223	4 396	15,7%
15	wielkopolskie	16 350	573	16 923	21,4%
16	zachodniopomorskie	7 911	565	8 476	26,8%
	POLSKA	172 208	6 496	178 704	22,6%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych ze sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2019 r. (stan na 31 grudnia 2019 r.) oraz dane GUS w zakresie liczby dzieci w wieku do lat 3 i dane ZUS na temat niań.

Odniesienie zgłaszanego zapotrzebowania na miejsca opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów do liczby dzieci w wieku 1–2 lata pokazuje, że zapotrzebowanie to dotyczy w skali Polski 10% dzieci. Przy czym zapotrzebowanie przekraczające 10% zgłaszają w większej mierze te województwa, w których odsetek dzieci w wieku 1–2 lat objętych opieką w ww. instytucjach jest wyższy niż przeciętnie w skali Polski (21,7%)¹, tj. województwo dolnośląskie, lubuskie, mazowieckie i zachodniopomorskie. Województwa małopolskie i opolskie, w których odsetek dzieci objętych opieką przekracza 21,7%, zgłosiły zapotrzebowanie na miejsca opieki w wysokości wynoszącej odpowiednio 9,5% oraz 9,4% dzieci w wieku 1-2 lata.

¹ Dzieci w wieku 1-2 lat bez uwzględnienia dzieci pod opieką niań.

Województwa, w których odsetek dzieci w wieku 1-2 jest wyższy od przeciętnej w Polsce (21,7%)	Województwa, w których udział zapotrzebowania na miejsca opieki w stosunku do liczby dzieci w wieku 1-2 lata jest wyższy od przeciętnej w Polsce (10,0%)
<ul style="list-style-type: none"> • dolnośląskie - 31,3% • mazowieckie - 27,6% • opolskie - 27,2% • zachodniopomorskie - 25% • lubuskie - 22,6% • małopolskie - 21,9% 	<ul style="list-style-type: none"> • mazowieckie - 20,8% • zachodniopomorskie - 13% • dolnośląskie - 11,6% • lubuskie - 10,3%

Gdyby zrealizowane zostało zapotrzebowanie na miejsca opieki dla dzieci w wieku 1–2 lat (bez miejsc opieki u niań) to, uwzględniając już istniejące miejsca, najwyższy odsetek dzieci objętych opieką osiągnęłyby województwa: mazowieckie (48,3%), dolnośląskie (42,9%) i zachodniopomorskie (38%). W skali kraju wskaźnik dostępności miejsc opieki dla dzieci w wieku 1-2 wyniósłby 31,8%². Zatem stopniowa realizacja już zgłaszanego zapotrzebowania umożliwiłaby objęcie opieką coraz większej liczby dzieci.

1. Żłobki

Na koniec 2019 r. funkcjonowało 3 671 żłobków. Żłobki prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego, zwane dalej „jst” (gminne), stanowiły 23% ogółu żłobków (852), a żłobki niepubliczne – 77% (2 819). Utrzymana została zatem występująca w latach ubiegłych relacja pomiędzy liczbą żłobków publicznych i niepublicznych. Przy czym spadł udział żłobków tworzonych i prowadzonych przez jst o 1 punkt procentowy (do 23%), oraz udział tworzonych i prowadzonych przez osoby fizyczne o 1 punkt procentowy (do 53%). Natomiast do 24% zwiększył się udział żłobków prowadzonych przez osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej (tabela 4).

Żłobki dysponowały ok. 149,4 tys. miejsc opieki, co stanowiło ok. 86,7% wszystkich miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W porównaniu z 2018 r. jest to wzrost o ponad 22,8 tys. miejsc, tj. o 18%. Żłobki utworzone przez jst dysponowały 59,7 tys. miejsc opieki, utworzone przez osoby fizyczne – 58 tys., a utworzone przez osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej – 31,7 tys. Oznacza to, że żłobki utworzone przez podmioty inne niż jst dysponowały 60,1% miejsc opieki.

² Dotyczy dzieci w wieku 1-2 bez dzieci pod opieką niań.

Tabela 4. Liczba żłobków w latach 2011-2019 wg podmiotu tworzącego

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	liczba								
żłobki, utworzone przez:	523	791	1 243	1 667	1 967	2 272	2 616	3 155	3 671
jst (gminy)	352	409	443	485	531	588	661	760	852
osoby fizyczne	145	317	600	862	1 070	1 258	1 449	1 716	1 936
osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej	26	65	200	320	366	426	506	679	883
	%								
żłobki, utworzone przez:	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
jst (gminy)	67%	52%	36%	29%	27%	26%	25%	24%	23%
osoby fizyczne	28%	40%	48%	52%	54%	55%	55%	54%	53%
osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej	5%	8%	16%	19%	19%	19%	19%	22%	24%

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011-2019 r.

Na koniec 2019 r. w żłobkach zatrudnionych było ok. 34,3 tys. osób (w 2018 r. – 29 tys.), w tym ok. 21 tys. osób na stanowisku opiekuna (co stanowiło ok. 61% wszystkich zatrudnionych) (w 2018 r. – 17,5 tys.), a ok. 2,4 tys. osób na stanowisku pielęgniarki lub położnej (ok. 7% wszystkich zatrudnionych) (w 2018 r. – 2 tys. osób). Pozostałe osoby nie sprawowały opieki nad dziećmi, np. zajmowały się obsługą. Liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna oraz pielęgniarki lub położnej) wynosiła 5,3 dzieci (w 2018 r. – 5,8 dzieci).

Tabela 5. Informacja na temat funkcjonowania żłobków wg stanu na koniec 2019 r.

1.	Liczba żłobków na ostatni dzień okresu sprawozdawczego:	3 671
1.1.	utworzonych przez jst (gminę)	852
1.2.	utworzonych przez osobę fizyczną	1 936
1.3.	utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	883
2.	Liczba miejsc w żłobkach na ostatni dzień okresu sprawozdawczego:	149 388
2.1.	utworzonych przez jst (gminę)	59 670
2.2.	utworzonych przez osobę fizyczną	57 981
2.3.	utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	31 737
3.	Liczba osób zatrudnionych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, w tym:	34 287
3.1.	na stanowisku opiekuna	21 049
3.2.	na stanowisku pielęgniarki/położnej	2 358

Źródło: Sprawozdania z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2019 r.

2. Kluby dziecięce

Na koniec 2019 r. funkcjonowały 733 kluby dziecięce. Kluby prowadzone przez jst (68) stanowiły jedynie 9% ogółu klubów, zaś niepubliczne (665) – aż 91%. Zatem, tak

jak w przypadku żłobków, utrzymana została występująca w latach ubiegłych relacja między klubami publicznymi i niepublicznymi (tabela 6).

Tabela 6. Kluby dziecięce wg podmiotu tworzącego w latach 2011-2019

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	liczba								
kluby dziecięce, utworzone przez:	48	105	212	384	453	515	629	676	733
gminy (jst)	4	11	13	20	25	33	36	46	68
osoby fizyczne	41	83	171	316	356	390	484	504	517
osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej	3	11	28	48	72	92	109	126	148
	%								
kluby dziecięce, utworzone przez:	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
gminy (jst)	8%	10%	6%	5%	6%	6%	6%	7%	9%
osoby fizyczne	85%	79%	81%	82%	79%	76%	77%	75%	71%
osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej	6%	10%	13%	13%	16%	18%	17%	19%	20%

Źródło: Analiza własna na podstawie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za lata 2011-2019.

Kluby dziecięce dysponowały ok. 13,5 tys. miejscami opieki, co stanowiło jedynie ok. 7,9% wszystkich miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W porównaniu z 2018 r. jest to wzrost o ponad 1,7 tys. miejsc, tj. ok. 14%. Kluby dziecięce utworzone przez jst dysponowały 1,4 tys. miejsc opieki, utworzone przez osoby fizyczne – 9,2 tys., a utworzone przez osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej – 2,9 tys. Oznacza to, że kluby dziecięce utworzone przez podmioty inne niż jst dysponowały 89,6% miejsc opieki.

Na ostatni dzień grudnia 2019 r. w klubach dziecięcych zatrudniano 2,4 tys. osób (w 2018 r. – 2 tys.), w tym 2 tys. osób na stanowisku opiekuna, co stanowiło ok. 83% wszystkich zatrudnionych (w 2018 r. – 1 747, tj. 85%), a 66 osób na stanowisku pielęgniarki lub położnej - ok. 3% wszystkich zatrudnionych (w 2018 r. – 59). Pozostałe osoby nie sprawowały opieki nad dziećmi, a były zatrudnione np. do obsługi biurowej. Na koniec 2019 r. przeciętna liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna, pielęgniarki lub położnej) w klubach dziecięcych wyniosła 4,5 dzieci (w 2018 r. – 4 dzieci).

Tabela 7. Informacja na temat funkcjonowania klubów dziecięcych wg stanu na koniec 2019 r.

1.	Liczba klubów dziecięcych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego:	733
1.1.	utworzonych przez jst (gminę)	68
1.2.	utworzonych przez osobę fizyczną	517
1.3.	utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	148
2.	Liczba miejsc w klubach dziecięcych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego:	13 545
2.1.	utworzonych przez jst (gminę)	1 412
2.2.	utworzonych przez osobę fizyczną	9 230
2.3.	utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	2 903
3.	Liczba osób zatrudnionych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, w tym:	2 385
3.1	na stanowisku opiekuna	1 975
3.2	na stanowisku pielęgniarki/położnej	66

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2019 r.

3. Dzienni opiekunowie

Dzienni opiekunowie (1 578 osób) sprawowali opiekę nad 9 275 dziećmi. W porównaniu do 2018 r. liczba dziennych opiekunów wzrosła o 26% (z 1 249 osób), a liczba dzieci pod ich opieką o 44% (z 6 459 dzieci). Oznacza to, że średnio pod opieką dziennego opiekuna znajdowało się 5,8 dzieci.

Tabela 8. Informacja na temat funkcjonowania dziennych opiekunów wg stanu na koniec 2019 r.

1.	Liczba dziennych opiekunów na ostatni dzień okresu sprawozdawczego:	1 578
1.1.	utworzonych przez jst (gminę)	130
1.2.	utworzonych przez osobę fizyczną	638
1.3.	utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	810
2.	Liczba dzieci pod opieką dziennego opiekuna na ostatni dzień okresu sprawozdawczego:	9 275
2.1.	utworzonych przez jst (gminę)	584
2.2.	utworzonych przez osobę fizyczną	4 152
2.3.	utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	4 539

Zródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2019 r.

4. Nianie

Na koniec 2019 r. do ubezpieczenia zdrowotnego zgłoszonych było ogółem ok. 6,5 tys. osób, w tym 6,3 tys. (czyli ok. 97%) stanowiły kobiety.

Wydatki budżetu państwa na ich składki na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i wypadkowe) oraz na ubezpieczenie zdrowotne wyniosły w 2019 r. (w miesiącach styczeń – grudzień) ok. 37,8 mln zł (w 2018 r. – 46 mln zł).

5. Opłaty i wydatki na realizację zadań wynikających z ustawy

Opłaty za pobyt w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów pobierane mogą być albo w ujęciu miesięcznym albo godzinowym. Opłaty miesięczne najczęściej mieściły się w następujących przedziałach:

- w żłobkach: do 350 zł (26%) oraz od 350,01 zł do 600 zł (29%),
- w klubach dziecięcych: od 350,01 zł do 600 zł (28%) i od 600,01 zł do 850 zł (26%),
- u dziennych opiekunów: od 600,01 zł do 850 zł (19%) i od 850,01 zł do 1000 zł (14%).

Za wyżywienie rodzice najczęściej ponosili opłatę dzienną. Opłaty te, niezależnie od formy opieki, w większości przypadków mieściły się w przedziale od 7,51 zł do 10 zł i powyżej 10 zł (żłobki – odpowiednio 28% i 41%, kluby dziecięce – 34% i 47%, dzienni opiekunowie – 32% i 56%). Zatem za wyżywienie rodzice najczęściej płacili miesięcznie od 157,71 zł do 210 zł i powyżej 210 zł (przy założeniu, że dziecko uczęszcza do placówki przez 21 dni roboczych miesięcznie).

Na zróżnicowanie opłat może mieć wpływ sektor, do którego należą podmioty tworzące instytucje opieki – opłaty pobierane od rodziców przez podmioty z sektora publicznego

są niższe niż w przypadku opłat podmiotów z sektora prywatnego, gdyż gminy znaczną część kosztów funkcjonowania miejsc ponoszą z własnych środków.

Jednostki samorządu terytorialnego na dofinansowanie kosztów bieżących funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w instytucjach publicznych przeznaczyły 920,3 mln zł.

Tabela 9. Wysokość wydatków jst na publiczne instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2019 r.

Lp.	Województwo	Żłobki			Kluby dziecięce			Dzienny opiekun		
		wysokość wydatków	liczba dzieci	kwota środków na dziecko	wysokość wydatków	liczba dzieci	kwota środków na dziecko	wysokość wydatków	liczba dzieci	kwota środków na dziecko
1.	dolnośląskie	83 693 765	5 620	1 241	1 439 459	131	916	831 772	126	550
2.	kujawsko-pomorskie	36 601 721	2 429	1 256	971 347	77	1 051	649 509	67	808
3.	lubelskie	29 615 756	2 505	985	213 254	26	684	0	0	0
4.	lubuskie	21 913 491	1 697	1 076	1 170 136	155	629	0	0	0
5.	łódzkie	48 550 113	4 097	988	542 774	56	808	411 787	34	1 009
6.	małopolskie	61 766 926	3 968	1 297	1 167 524	134	726	0	0	0
7.	mazowieckie	244 380 062	64 802	314	1 806 506	239	630	3 985 937	269	1 235
8.	opolskie	26 161 555	1 862	1 171	124 704	10	1 039	180 959	9	1 676
9.	podkarpackie	67 239 765	3 445	1 627	349 358	36	809	0	0	0
10.	podlaskie	22 776 796	1 997	950	0	0	0	56 023	7	667
11.	pomorskie	43 984 375	2 696	1 360	322 582	44	611	35 162	12	244
12.	śląskie	78 428 700	5 273	1 239	1 689 870	165	853	118 985	15	661
13.	świętokrzyskie	18 692 081	1 550	1 005	339 106	41	689	112 329	18	520
14.	warmińsko-mazurskie	20 814 250	1 434	1 210	0	0	0	609 049	60	846
15.	wielkopolskie	52 925 735	3 957	1 115	572 048	98	486	473 515	59	669
16.	zachodniopomorskie	44 547 037	3 073	1 208	0	14	0	0	0	0
	POLSKA	902 092 128	110 405	681	10 708 668	1 226	728	7 465 027	676	920

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2019 r.

Jednocześnie część gmin dofinansowywała ze swoich środków funkcjonowanie miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w instytucjach niepublicznych, co wpływa na obniżenie opłat od rodziców. Gminy przekazały na ten cel 321,25 mln zł.

W 2019 r. wzrosły wydatki na funkcjonowanie systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, na które składają się środki wykazywane przez jednostki samorządu terytorialnego w sprawozdaniu RB-28 oraz środki budżetu państwa. W 2019 r. na żłobki, kluby dziecięce i dziennych opiekunów wydatkowano łącznie **1 679,7 mln zł³**, podczas gdy w 2018 r. było to **1 438,3 mln zł**, z tego **1 608,2 mln zł** na żłobki, **56,4 mln zł** na kluby dziecięce oraz **15,1 mln zł** na dziennych opiekunów. 17% ww. środków (tj. **290,8 mln zł**) to środki publiczne wydatkowane w ramach Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” (pkt 5.1. sprawozdania).

³ Obejmują również wydatki inwestycyjne.

Należy również mieć na względzie, że z budżetu państwa finansowane są składki za nianie z tytułu ubezpieczeń społecznych i z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego (pkt 4 sprawozdania).

Dodatkowo ze sprawozdań rzeczowo-finansowych złożonych przez podmioty niepubliczne wynika, że otrzymały one dofinansowanie ze środków UE na wydatki bieżące w kwocie **140,1 mln zł**.

Stąd łączne wydatki na system opieki nad dziećmi w wieku do lat ze środków publicznych wyniosły **1 859,7 mln zł**.

Tabela 10. Wysokość środków, jakie otrzymały instytucje niepubliczne z dotacji gminnej w 2019 r.

Lp.	Województwo	Żłobki			Kluby dziecięce			Dzienny opiekun		
		wysokość otrzymanych środków	liczba dzieci objęta dofinansowaniem	kwota dotacji na dziecko miesięcznie	wysokość otrzymanych środków	liczba dzieci objęta dofinansowaniem	kwota dotacji na dziecko miesięcznie	wysokość otrzymanych środków	liczba dzieci objęta dofinansowaniem	kwota dotacji na dziecko miesięcznie
1.	dolnośląskie	46 540 739	9 606	404	1 077 052	495	181	49 275	30	137
2.	kujawsko-pomorskie	7 295 355	1 751	347	1 274 660	348	305	0	0	0
3.	lubelskie	8 286 391	1 993	346	437 153	165	221	4 100	8	43
4.	lubuskie	8 400 543	1 774	395	1 041 345	168	517	66 300	18	307
5.	łódzkie	10 939 406	1 706	534	22 770	48	40	0	0	0
6.	małopolskie	23 099 714	6 701	287	1 554 396	558	232	339 093	94	301
7.	mazowieckie	32 093 595	5 042	530	668 614	208	268	4 872 000	1 216	334
8.	opolskie	20 349 117	4 892	347	201 810	60	280	0	0	0
9.	podkarpackie	11 565 375	1 480	651	642 425	199	269	27 500	42	55
10.	podlaskie	2 602 658	678	320	82 373	52	132	0	0	0
11.	pomorskie	20 747 905	4 395	393	476 900	270	147	238 200	351	57
12.	śląskie	27 527 097	6 897	333	1 075 868	432	208	667 400	174	320
13.	świętokrzyskie	1 790 101	467	319	30 528	21	121	0	0	0
14.	warmińsko-mazurskie	8 399 885	2 168	323	230 907	154	125	260 800	140	155
15.	wielkopolskie	57 138 503	11 076	430	499 498	323	129	116 594	291	33
16.	zachodniopomorskie	18 177 881	2 509	604	325 779	113	240	7 700	7	92
	POLSKA	304 954 265	63 135	403	9 642 078	3 614	222	6 648 962	2 371	234

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2019 r.

5.1. Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” 2019

Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+”, którego podstawę prawną stanowi art. 62 ustawy, jest ogłaszany co roku, poczynając od 2011 r. Jest on realizowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z wojewodami. Jego celem jest zwiększenie dostępności terytorialnej i finansowej miejsc opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów dla wszystkich dzieci, w tym dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, a także podwyższenie standardów opieki. Wzrost dostępności miejsc opieki przyczynia się nie tylko do zwiększenia odsetka dzieci objętych opieką, ale także umożliwia łączenie życia zawodowego z rodzinnym i pozwala na zwiększenie zatrudnienia, zwłaszcza kobiet.

Program „MALUCH+” 2019 r. składał się z 4 modułów, w ramach których można było otrzymać dofinansowanie do następujących rodzajów zadań:

- 1) **moduł 1** (dla jst) – utworzenie nowych miejsc opieki i zapewnienie ich funkcjonowania lub samo utworzenie miejsc:
 - a) **moduł 1a** – dofinansowywanie zadań na terenie tych gmin, gdzie nie funkcjonowały żłobki lub kluby dziecięce utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego, a zadanie dotyczyło utworzenia miejsc dla nie więcej niż 20% dzieci w wieku 1-2 lat w gminie i wnioskowana wysokość dofinansowania nie przekraczała 3 mln zł,
 - b) **moduł 1b** – dofinansowywanie zadań realizowanych na terenie gmin, gdzie na dzień składania oferty konkursowej:
 - funkcjonowały żłobki lub kluby dziecięce i wnioskowana wysokość dofinansowania na zadanie polegające na tworzeniu nowych miejsc opieki w gminie nie przekraczała 5 mln zł lub
 - nie funkcjonowały żłobki lub kluby dziecięce, ale zadanie dotyczyło utworzenia miejsc dla więcej niż 20% dzieci w wieku 1-2 lat w gminie lub wnioskowana wysokość dofinansowania na zadanie polegające na tworzeniu nowych miejsc opieki w gminie przekraczała 3 mln zł;
- 2) **moduł 2** (dla jst) – zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki tworzonych przez gminy z udziałem programu „MALUCH+”;
- 3) **moduł 3** (dla podmiotów innych niż jst) – utworzenie nowych miejsc opieki i zapewnienie ich funkcjonowania (pod warunkiem pomniejszenia opłaty rodziców o kwotę przyznanego dofinansowania) lub samo utworzenie miejsc;
- 4) **moduł 4** (dla podmiotów innych niż jst) – zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki (pod warunkiem pomniejszenia opłaty rodziców o kwotę przyznanego dofinansowania).

Na realizację programu przeznaczono kwotę 450 mln zł, z tego 250 mln zł z rezerwy celowej, a 200 mln zł z Funduszu Pracy. Z rezerwy celowej wydatkowano ok. 127,4 mln zł (po uwzględnieniu zwrotów), a ze środków Funduszu Pracy ok. 163,4 mln zł.

Ze środków programu w 2019 r. powstało ok. 13 tys.⁴ nowych miejsc opieki, a ok. 60,4⁵ tys. dzieci otrzymało dofinansowanie do pobytu, w tym 485 dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki. Od 2011 r. przy współudziale środków z programu powstało ok. 56,5 tys. miejsc, przy czym aż 80% z nich w latach 2015-2019. Szczegółowe dane przedstawia tabela 11. Miejsca utworzone przy współudziale środków z programu stanowią 40% miejsc, które powstały w latach 2011-2019.

⁴ Dane na podstawie sprawozdań wojewódzkich z realizacji Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” za 2019 r., przy czym nie wszystkie umowy zostały rozliczone (129 miejsc w projektach realizowanych przez gminy i 1838 miejsc w projektach prowadzonych przez inne podmioty).

⁵ Dane na podstawie sprawozdań wojewódzkich z realizacji Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” za 2019 r., przy czym nie wszystkie umowy zostały rozliczone.

Tabela 11. Liczba miejsc opieki utworzonych w latach 2015-2019 przy współudziale środków programu „MALUCH+” wg sektora

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	Razem
Liczba nowych miejsc opieki utworzonych przez:						
gminy	3 762	4 091	8 067	16 268	13 029	45 217
podmioty niepubliczne	2 577	3 327	3 449	5 797	5 640	20 790
	1 185	764	4 618	10 471	7 389	24 427

Źródło: Sprawozdania wojewódzkie z realizacji Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 MALUCH+ w latach 2015-2019; od 2015 r. o środki na tworzenie miejsc opieki mogły ubiegać się nie tylko gminy, ale również uczelnie, a od 2017 r. rozszerzono tę możliwość na wszystkie podmioty inne niż gminy.

Moduł 1a

Do dofinansowania zakwalifikowano oferty ze 112 gmin dotyczące utworzenia 2 781 miejsc opieki w 113 instytucjach. Ostatecznie gminy utworzyły 2 350 nowych miejsc i otrzymały dofinansowanie do bieżącego funkcjonowania 361 miejsc.

Tabela 12. Liczba nowych miejsc opieki oraz liczba miejsc dofinansowanych w module 1a wg form opieki

Lp.	Województwo	Liczba nowych miejsc opieki				Liczba dofinansowanych miejsc opieki			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM	żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
1	dolnośląskie	101	15	0	116	45	0	0	45
2	kujawsko-pomorskie	95	28	0	123	25	0	0	25
3	lubelskie	176	15	0	191	49	0	0	49
4	lubuskie	78	39	0	117	0	0	0	0
5	łódzkie	94	17	0	111	0	0	0	0
6	małopolskie	195	84	0	279	15	15	0	30
7	mazowieckie	197	70	0	267	62	32	0	94
8	opolskie	164	0	0	164	0	0	0	0
9	podkarpackie	166	0	0	166	50	0	0	50
10	podlaskie	54	0	0	54	0	0	0	0
11	pomorskie	176	65	0	241	0	40	0	40
12	śląskie	74	0	0	74	0	0	0	0
13	świętokrzyskie	79	0	0	79	0	0	0	0
14	warmińsko-	60	25	0	85	0	0	0	0
15	wielkopolskie	205	50	0	255	28	0	0	28
16	zachodnio-pomorskie	28	0	0	28	0	0	0	0
	POLSKA	1 942	408	0	2 350	274	87	0	361

Źródło: Sprawozdania wojewódzkie z realizacji Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 MALUCH+ za 2019 r.

Moduł 1b

Do dofinansowania zakwalifikowano oferty z 99 gmin dotyczące utworzenia 4 163 miejsc opieki w 120 instytucjach. Ostatecznie gminy utworzyły 3 290 nowych miejsc i otrzymały dofinansowanie do bieżącego funkcjonowania 957 miejsc, w tym dla 6 miejsc dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki.

Tabela 13. Liczba nowych miejsc opieki oraz liczba miejsc dofinansowanych w module 1b wg form opieki

Lp.	Województwo	Liczba nowych miejsc opieki				Liczba dofinansowanych miejsc opieki			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM	żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
1	dolnośląskie	596	0	0	596	152	0	0	152
2	kujawsko-pomorskie	23	6	0	29	18	0	0	18
3	lubelskie	91	0	0	91	0	0	0	0
4	lubuskie	40	24	0	64	0	0	0	0
5	łódzkie	211	0	0	211	95	0	0	95
6	małopolskie	457	16	0	473	158	0	0	158
7	mazowieckie	595	20	0	615	57	10	0	67
8	opolskie	170	0	0	170	55	0	0	55
9	podkarpackie	174	5	0	179	48	5	0	53
10	podlaskie	122	0	0	122	0	0	0	0
11	pomorskie	119	0	0	119	83	0	0	83
12	śląskie	261	0	0	261	90	0	0	90
13	świętokrzyskie	132	0	0	132	106	0	0	106
14	warmińsko-	0	0	0	0	0	0	0	0
15	wielkopolskie	28	0	0	28	12	0	0	12
16	zachodnio-pomorskie	200	0	0	200	68	0	0	68
	POLSKA	3 219	71	0	3 290	942	15	0	957

Źródło: Sprawozdania wojewódzkie z realizacji Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 MALUCH+ za 2019 r.

Moduł 2

Do dofinansowania zakwalifikowano oferty z 362 gmin dotyczące dofinansowania do bieżącego funkcjonowania 19 788 miejsc opieki (w tym 390 miejsc opieki dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki) w 593 instytucjach opieki. Ze środków przeznaczonych na moduł dofinansowano łącznie 19 569 miejsc opieki, w tym 381 miejsc opieki dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki.

Tabela 14. Liczba dofinansowanych miejsc opieki w module 2 wg form opieki

Lp.	Województwo	Liczba dofinansowanych miejsc opieki, w tym:				dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM	żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
1	dolnośląskie	1 670	44	0	1 714	10	0	0	10
2	kujawsko-pomorskie	837	36	23	896	30	0	0	30
3	lubelskie	904	15	0	919	21	0	0	21
4	lubuskie	551	112	0	663	1	0	0	1
5	łódzkie	810	20	5	835	1	0	0	1
6	małopolskie	1 013	146	0	1 159	54	0	0	54
7	mazowieckie	2 385	198	135	2 718	54	0	0	54
8	opolskie	605	27	10	642	0	0	0	0
9	podkarpackie	1 773	35	0	1 808	36	0	0	36
10	podlaskie	739	0	10	749	2	0	0	2
11	pomorskie	1 753	0	12	1 765	102	0	0	102
12	śląskie	1 514	74	0	1 588	27	0	0	27
13	świętokrzyskie	967	38	18	1 023	40	1	1	42
14	warmińsko-	686	0	60	746	0	0	0	0
15	wielkopolskie	1 177	30	22	1 229	1	0	0	1
16	zachodnio-pomorskie	1 115	0	0	1 115	0	0	0	0
	POLSKA	18 491	775	295	19 569	379	1	1	381

Źródło: Sprawozdania wojewódzkie z realizacji Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 MALUCH+ za 2019 r.

Moduł 3

W ramach modułu 3 wpłynęły oferty 741 podmiotów innych niż jst z terenu 277 gmin dotyczące utworzenia 20 644 miejsc opieki. Ostatecznie 306 podmiotów niepublicznych utworzyło 7 389 miejsc opieki i dofinansowano 2 997 miejsc.

Tabela 15. Liczba nowych miejsc opieki oraz liczba dzieci dofinansowanych w module 3 wg form opieki

Lp.	Województwo	Liczba nowych miejsc opieki				Liczba dofinansowanych miejsc opieki			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM	żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
1	dolnośląskie	703	98	5	806	217	62	5	284
2	kujawsko-pomorskie	526	82	0	608	88	26	0	114
3	lubelskie	445	0	0	445	337	0	0	337
4	lubuskie	24	30	0	54	0	0	0	0
5	łódzkie	300	49	10	359	51	7	10	68
6	małopolskie	867	212	16	1 095	342	134	21	497
7	mazowieckie	1 220	83	130	1 433	481	53	31	565
8	opolskie	359	0	0	359	146	0	0	146
9	podkarpackie	234	0	5	239	107	0	5	112
10	podlaskie	134	0	0	134	135	0	0	135
11	pomorskie	590	186	26	802	183	45	13	241

Lp.	Województwo	Liczba nowych miejsc opieki				Liczba dofinansowanych miejsc opieki			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM	żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
12	śląskie	497	0	48	545	59	0	48	107
13	świętokrzyskie	80	25	0	105	80	25	0	105
14	warmińsko-	40	0	0	40	20	0	0	20
15	wielkopolskie	217	20	15	252	127	20	15	162
16	zachodnio-pomorskie	78	35	0	113	94	10	0	104
	POLSKA	6 314	820	255	7 389	2 467	382	148	2 997

Źródło: Sprawozdania wojewódzkie z realizacji Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 MALUCH+ za 2019 r.

Moduł 4

W ramach modułu 4 wpłynęły oferty 2 212 podmiotów innych niż jst z terenu 518 gmin dotyczące funkcjonowania miejsc opieki dla 54 795 dzieci, w tym dla 344 dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki. Ostatecznie w instytucjach prowadzonych przez 1 201 podmiotów dofinansowaniem objęto 39 488 dzieci, w tym 98 dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki.

Tabela 16. Liczba dzieci dofinansowanych w ramach modułu 4 wg form opieki

Lp.	Województwo	Liczba dofinansowanych miejsc opieki, w tym:				dla dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM	żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
1	dolnośląskie	3 124	360	11	3 495	23	2	0	25
2	kujawsko-pomorskie	754	166	90	1 010	2	0	0	2
3	lubelskie	1 027	69	0	1 096	3	0	0	3
4	lubuskie	1 046	120	0	1 166	0	0	0	0
5	łódzkie	602	219	75	896	1	0	0	1
6	małopolskie	9 648	1 399	445	11 492	22	18	0	40
7	mazowieckie	3 443	414	485	4 342	9	0	0	9
8	opolskie	1 621	64	0	1 685	5	1	0	6
9	podkarpackie	1 939	259	64	2 262	0	0	0	0
10	podlaskie	1 177	153	0	1 330	0	1	0	1
11	pomorskie	2 088	953	498	3 539	3	0	0	3
12	śląskie	1 949	419	119	2 487	1	0	0	1
13	świętokrzyskie	492	92	20	604	3	0	0	3
14	warmińsko-	561	118	49	728	0	2	0	2
15	wielkopolskie	1 796	208	22	2 026	2	0	0	2
16	zachodnio-pomorskie	1 167	163	0	1 330	0	0	0	0
	POLSKA	32 434	5 176	1 878	39 488	74	24	0	98

Źródło: Sprawozdania wojewódzkie z realizacji Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 MALUCH+ za 2019 r.

5.2. Środki UE z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój

W ramach Działania 2.1 Równość szans mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym w dostępie do zatrudnienia, rozwoju kariery, godzenia życia zawodowego i prywatnego POWER w 2019 r. ogłoszono 1 konkurs nr POWR.02.01.00-IP.03-00-001/19 pt. „Podniesienie kompetencji przedstawicieli władz samorządu gminnego, powiatowego, wojewódzkiego i pracowników jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za rozwój form opieki na dziećmi w wieku do lat 3 z dowolnej jednostki samorządu terytorialnego w obrębie dowolnego województwa oraz podmiotów niegminnych planujących utworzenie i prowadzenie instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 z dowolnej gminy w obrębie wybranego województwa”. W odpowiedzi wpłynęło 39 wniosków o dofinansowanie na kwotę 30,3 mln zł (data ogłoszenia: 29.03.2019 r., termin naboru wniosków: 29.04.2019 - 31.05.2019 r., alokacja 14 220 000 zł). Zgodnie z założeniami konkursu do dofinansowania powinno zostać wybranych 16 projektów, po jednym w każdym województwie. Jednak w związku z faktem, iż w ramach województwa dolnośląskiego nie został złożony żaden wniosek, do dofinansowania zostanie wybranych 15 projektów. Według stanu na 31 grudnia 2019 r. trwały negocjacje 7 wniosków o dofinansowanie, negocjacje z wynikiem pozytywnym zakończono w przypadku 8 wniosków. Rozpoczęto procedurę podpisywania umów o dofinansowanie.

W ramach konkursu zaplanowane zostały następujące wartości wskaźników:

- wskaźnik produktu - *Liczba przedstawicieli podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki nad dzieckiem do lat 3 objętych wsparciem szkoleniowym w zakresie form opieki nad dziećmi do lat 3 – 5 688,*
- wskaźnik rezultatu: *Liczba przedstawicieli podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, którzy podnieśli lub nabyli kompetencje w zakresie rozwiązań związanych z organizacją i finansowaniem opieki nad dziećmi do lat 3 – 5 199.*

Jednocześnie w 2019 r. zakończono proces podpisywania umów o dofinansowanie projektów w ramach konkursu nr POWR.02.01.00-00-IP.03-00-001/18 „Podniesienie kompetencji przedstawicieli podmiotów niegminnych, którzy planują utworzenie i prowadzenie instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 i pochodzą z gmin, na terenie których mieszka 5 tys. i więcej mieszkańców” (data ogłoszenia: 30.10.2018 r., termin naboru wniosków: 30.11.2018 – 17.12.2018 r., alokacja 7 095 000 zł). Podpisano łącznie 3 umowy o dofinansowanie na kwotę 4,2 mln zł.

W ramach konkursu zaplanowane zostały następujące wartości wskaźników:

- wskaźnik produktu - *Liczba przedstawicieli podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki nad dzieckiem do lat 3 objętych wsparciem szkoleniowym w zakresie form opieki nad dziećmi do lat 3 – 2 838,*
- wskaźnik rezultatu - *Liczba przedstawicieli podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, którzy podnieśli lub nabyli kompetencje w zakresie rozwiązań związanych z organizacją i finansowaniem opieki nad dziećmi do lat 3 – 2 554.*

Łącznie, wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 r., od początku realizacji projektów wyłonionych do dofinansowania w ramach ww. Działania osiągnięte zostały następujące wartości poszczególnych wskaźników:

1. 4518 osób - *Liczba przedstawicieli podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki nad dzieckiem do lat 3 objętych wsparciem szkoleniowym w zakresie form opieki nad dziećmi do lat 3.*
2. 4483 osób - *Liczba przedstawicieli podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, którzy podnieśli lub nabyli kompetencje w zakresie rozwiązań związanych z organizacją i finansowaniem opieki nad dziećmi do lat 3.*

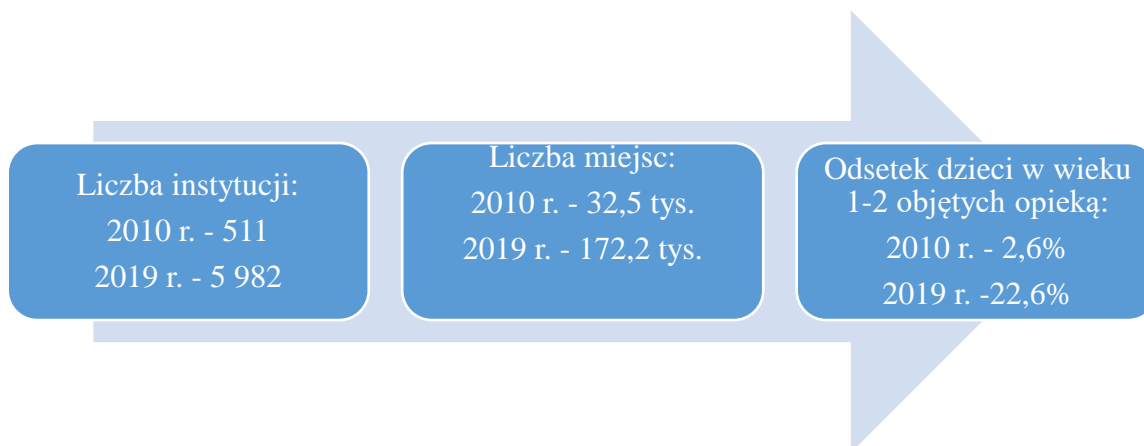
Ponadto w ramach wszystkich Regionalnych Programów Operacyjnych realizowane są działania z zakresu m.in. tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi, dostosowania istniejących miejsc opieki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami oraz finansowania kosztów bieżącej opieki. Od początku wdrażania obecnej perspektywy finansowej utworzono już ponad 28 tysięcy nowych miejsc opieki. Warto również zwrócić uwagę, że działania te są cały czas realizowane, a także planowana jest ich kontynuacja na jeszcze szerszą skalę w ramach perspektywy finansowej 2021-2027.

6. Podsumowanie

Biorąc pod uwagę, że rodzice jako jedną z barier w posiadaniu dzieci wskazują brak możliwości łączenia życia zawodowego i rodzinnego, rząd jako jeden z priorytetów polityki rodzinnej przyjął rozwój instytucji opieki nad dziećmi najmłodszymi – żłobków, klubów dziecięcych, dziennych opiekunów. Jednocześnie rząd, pamiętając, że wybór co do opieki nad potomstwem należy do rodziców, którzy najlepiej znają potrzeby swoje oraz swoich dzieci, dba, aby powstawały i funkcjonowały bezpieczne miejsca opieki nad najmłodszymi dziećmi, które poza funkcją opiekuńczą mają za zadanie dbać o rozwój i edukację dzieci. Do końca 2030 r. wskaźnik objęcia opieką instytucjonalną dzieci w wieku do 3 lat ma wynieść 33%.

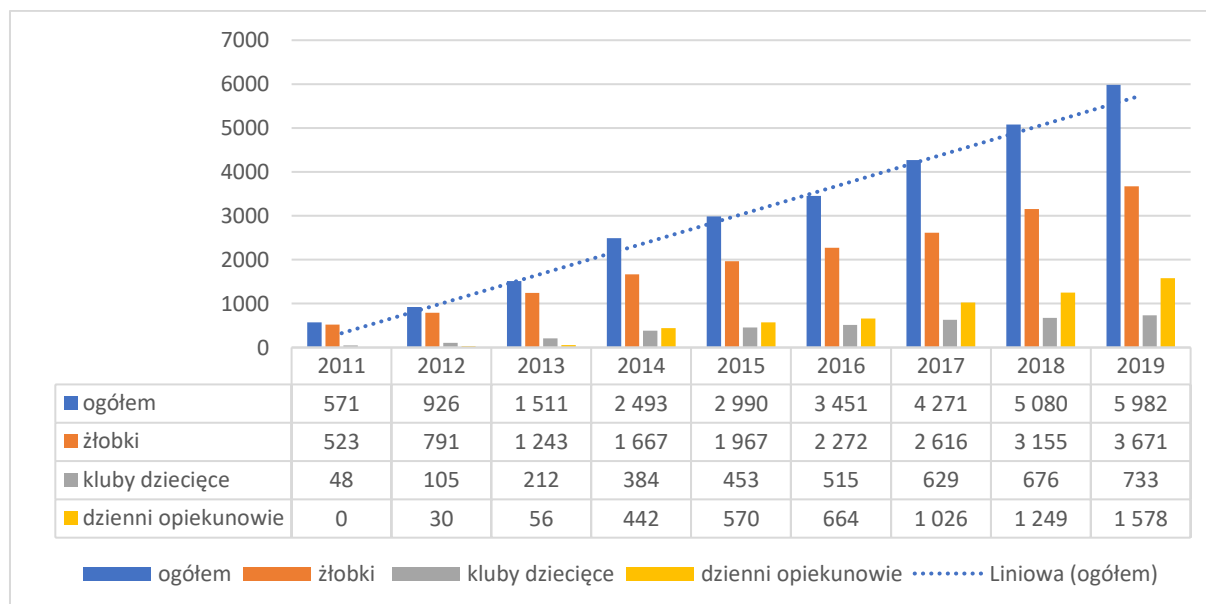
1. Od wejścia w życie ustawy, tj. od dnia 4 kwietnia 2011 r., obserwuje się dynamiczny wzrost liczby instytucji opieki nad małymi dziećmi oraz liczby miejsc w tych instytucjach. O ile w 2010 r. funkcjonowało 511 żłobków i oddziałów żłobkowych, o tyle w 2019 r. było już prawie 6 tys. instytucji wpisanych do rejestru żłobków i klubów dziecięcych oraz wykazu dziennych opiekunów (co w stosunku do 2010 r. stanowi wzrost ponad 11-krotny). W tym okresie 5-krotnie wzrosła liczba miejsc opieki (z ok. 32,5 tys. w 2010 r. do ok. 172,2 tys. miejsc w 2019 r.). Systematycznie wzrasta również odsetek dzieci w wieku 1-2 lat objętych opieką (w 2010 r. – ok. 2,6%, a w 2019 r. już ok. 22,6%).

Wykres 4. Najważniejsze zmiany w obszarze opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2010-2019

2. W 2019 r., tak jak w latach ubiegłych, przeważającą część instytucji stanowiły żłobki (ok. 61%), które dysponowały największą liczbą miejsc (ok. 87%) i na które gminy zgłaszały największe zapotrzebowanie (ok. 88%). Zatem, pomimo tego, że ustawa umożliwia sprawowanie opieki nad najmłodszymi dziećmi w różnych formach, to sektor ten jest zdominowany przez jedną z nich – żłobki. Jednakże należy zauważyć, że zwiększa się rozwój pozostałych form – w 2019 r. w największym stopniu wzrosła liczba dziennych opiekunów (o 26%, podczas gdy w przypadku żłobków nastąpił wzrost o 16%, a w przypadku klubów dziecięcych – o 8%).

Wykres 5. Liczba instytucji opieki nad małymi dziećmi wg typów w latach 2011-2019

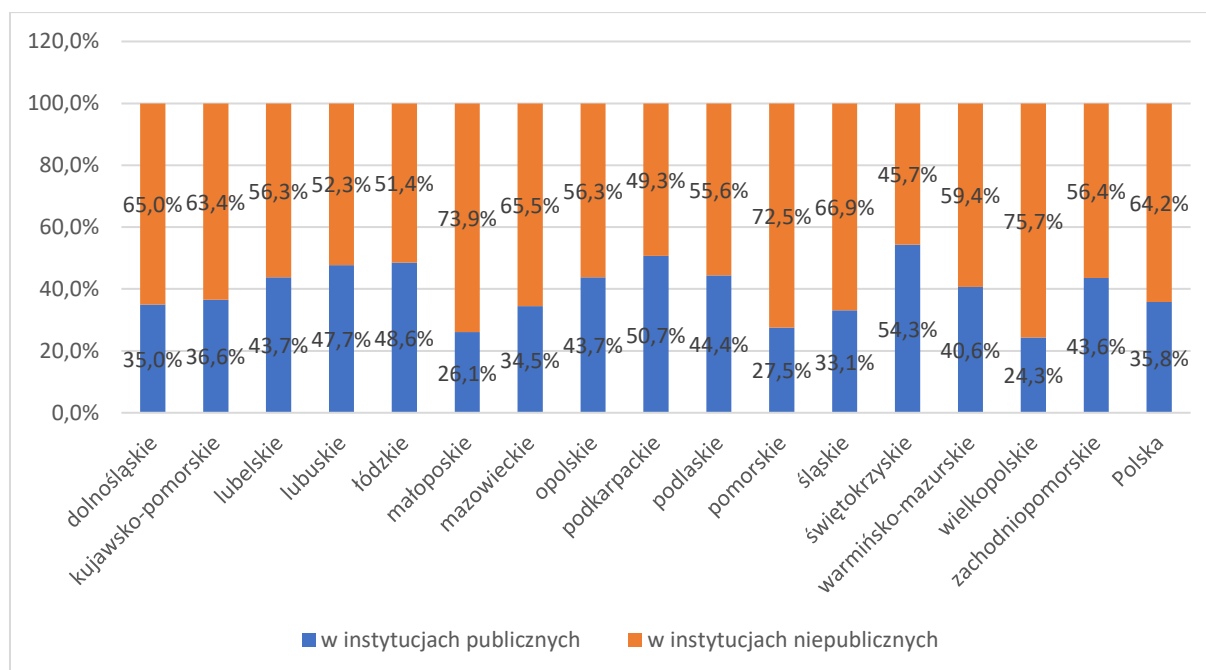

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011-2019.

3. W 2019 r. utrzymane zostały tendencje z lat ubiegłych w zakresie struktury własnościowej podmiotów opiekujących się małymi dziećmi (żłobków i klubów dziecięcych). Udział publicznych (gminnych) żłobków i klubów dziecięcych wynosił 21%, natomiast udział

liczby miejsc w tych instytucjach - 37,5%. Udział żłobków gminnych spadł na przestrzeni lat 2011–2017 o 44 punkty procentowe (z 67% w 2011 r. do 23%), a niepublicznych wzrósł o 44 punkty procentowe (z ok. 33% do 77%). Natomiast kluby dziecięce już od 2011 r. były tworzone głównie przez podmioty inne niż gmina i struktura ta została zachowana – na koniec 2019 r. stanowiły one ok. 91% wszystkich klubów dziecięcych. W przypadku dziennych opiekunów udział innych podmiotów niż gmina wynosił w 2019 r. - 94%, należy jednak pamiętać, że do 2013 r. dziennego opiekuna mogła zatrudniać tylko gmina, następnie została dodana jeszcze osoba prawna i jednostka nieposiadająca osobowości prawnej, a dopiero od 2018 r. możliwość taką otrzymały osoby fizyczne, w tym prowadzące działalność na własny rachunek.

Wykres 6. Udział miejsc w instytucjach opieki wg sektora w stosunku do łącznej liczby miejsc w tych instytucjach w 2019 r.

Źródło: Analiza własna na podstawie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za 2019 r. (stan na 31 grudnia).

4. Program „MALUCH+” przyczynia się w znaczącym stopniu do powstawania miejsc opieki. W latach 2011-2019 dzięki programowi powstało ok. 56,5 tys. miejsc opieki, co stanowi 40% wszystkich powstałych w okresie 2011–2019 miejsc. Należy jednak zauważyć, że aż 45,2 tys. miejsc powstało w latach 2015–2019. Najpierw w 2017 r. umożliwiono podmiotom niegminnym ubieganie się o dofinansowanie do tworzenia nowych miejsc opieki⁶, a nie tylko – jak we wcześniejszych edycjach – do samego funkcjonowania miejsc, następnie w 2018 r. zwiększono środki na Program ze 151 mln zł rocznie do 450 mln zł i wprowadzono gwarancję dla gmin, na terenie której nie

⁶ Z dofinansowania była wyłączona możliwość budowy nowego budynku oraz zakup nieruchomości.

funkcjonują żłobki i kluby dziecięce dotyczącą uzyskania dofinansowania do 80% kosztów inwestycji, a w 2019 r. dla gmin zwiększono kwoty dofinansowania na utworzenie 1 miejsca. Dzięki tym zmianom w 2017 r. powstało 8,1 tys. nowych miejsc opieki, w 2018 r. ok. 16,3 tys. nowych miejsc, natomiast w 2019 r. kolejne 13 tys. miejsc (przy czym należy zauważyć, że jeszcze ok. 2 tys. miejsc na jakie beneficjenci otrzymali dofinansowanie jest nierozliczona).

5. Wzrosło również zapotrzebowanie zgłaszane przez gminy oraz podmioty niepubliczne na nowe miejsca opieki – z 71,3 tys. miejsc na koniec 2018 r. do ok. 79,3 tys. miejsc na koniec 2019 r. Oznacza to, że pomimo stałego wzrostu, tak samej liczby instytucji, jak i miejsc w tych instytucjach, gminy nadal zgłaszają potrzeby w tym obszarze. Gdyby zrealizowane zostało zapotrzebowanie na miejsca opieki dla dzieci w wieku 1-2 lat (bez miejsc opieki u niań) to, uwzględniając już istniejące miejsca, wskaźnik dostępności miejsc opieki dla dzieci w wieku 1-2 wyniósłby 31,8%⁷.
6. W omawianym okresie wzrosły wydatki na żłobki, kluby dziecięce oraz dziennych opiekunów – łączne zaangażowanie środków własnych gmin, jak i środków publicznych (rezerwy celowej oraz Funduszu Pracy), wyniosły **1 679,7 mln zł**⁸, podczas gdy w 2018 r. było to **1 438,3 mln zł**. Dodatkowo, jeśli uwzględni się wydatki budżetu państwa na składki na ubezpieczenie społeczne oraz zdrowotne za nianie, a także środki UE jakie otrzymały podmioty niepubliczne na funkcjonowanie miejsc opieki, wydatki na system opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 wyniosły w 2019 r. - **1 859,7 mln zł**.

Tak dynamiczny rozwój systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 jest możliwy dzięki wejściu w życie ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin (Dz. U. poz. 1428), w ramach której została znowelizowana ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 – zmienione przepisy zaczęły obowiązywać z dniem 1 stycznia 2018 r. Wpływ mają głównie przepisy dotyczące likwidacji obowiązku posiadania dwóch sal z przeznaczeniem na pobyt dzieci w żłobkach, wydłużenie czasu pracy klubów dziecięcych, rozszerzenie katalogu podmiotów mogących tworzyć instytucje opieki, zwłaszcza w kontekście dziennego opiekuna oraz wzrost środków na program MALUCH+.

⁷ Dotyczy dzieci w wieku 1-2 bez dzieci pod opieką niań.

⁸ Obejmują również wydatki inwestycyjne.

Spis tabel i wykresów

Spis tabel

Tabela 1. Liczba instytucji oraz liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011-2019 ...	11
Tabela 2. Liczba dzieci w wieku 1-2 lata na miejsce w żłobku, klubie dziecięcym i u dziennego opiekuna	11
Tabela 3. Odsetek dzieci w wieku 1-2 lata objętych opieką	12
Tabela 4. Liczba żłobków w latach 2011-2019 wg podmiotu tworzącego	15
Tabela 5. Informacja na temat funkcjonowania żłobków wg stanu na koniec 2019 r.	15
Tabela 6. Kluby dziecięce wg podmiotu tworzącego w latach 2011-2019	16
Tabela 7. Informacja na temat funkcjonowania klubów dziecięcych wg stanu na koniec 2019 r.	16
Tabela 8. Informacja na temat funkcjonowania dziennych opiekunów wg stanu na koniec 2019 r.	17
Tabela 9. Wysokość wydatków jst na publiczne instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2019 r.	18
Tabela 10. Wysokość środków, jakie otrzymały instytucje niepubliczne z dotacji gminnej w 2019 r.	19
Tabela 11. Liczba miejsc opieki utworzonych w latach 2015-2019 przy współudziale środków programu „MALUCH+” wg sektora	21
Tabela 12. Liczba nowych miejsc opieki oraz liczba miejsc dofinansowanych w module 1a wg form opieki	21
Tabela 13. Liczba nowych miejsc opieki oraz liczba miejsc dofinansowanych w module 1b wg form opieki	22
Tabela 14. Liczba dofinansowanych miejsc opieki w module 2 wg form opieki	23
Tabela 15. Liczba nowych miejsc opieki oraz liczba dzieci dofinansowanych w module 3 wg form opieki	23
Tabela 16. Liczba dzieci dofinansowanych w ramach modułu 4 wg form opieki i województw	24

Spis wykresów

Wykres 1. Odsetek gmin z instytucjami opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2015 r. i 2019 r.	9
Wykres 2. Liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na koniec 2019 r. oraz dynamika wzrostu w stosunku do 2018 r.	10
Wykres 3. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych wg wieku w 2019 r.	12
Wykres 4. Najważniejsze zmiany w obszarze opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2010-2019 ...	27
Wykres 5. Liczba instytucji opieki nad małymi dziećmi wg typów w latach 2011-2019	27
Wykres 6. Udział miejsc w instytucjach opieki wg sektora w stosunku do łącznej liczby miejsc w tych instytucjach w 2019 r.	28